

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Ващенко Г. Виховний ідеал («Записки виховника») / Г. Ващенко. – Полтава, 1994. – С. 9–10.
2. Державна національна програма «Освіта» (Україна ХХІ століття). – К., 1994.
3. Дзюба І. М. Що за обрієм? (Наша культурна спадщина і культурне майбуття) / І. М. Дзюба // Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. – К., 1992. – Вип. 1. – С. 29.
4. Жулинський М. Духовна спрага по втраченій Батьківщині / М. Жулинський. – К., 2002. – С. 18.

5. Руденко Ю. Основи сучасного українського виховання / Ю. Руденко. – К. : В-во імені Олени Теліги, 2003. – С. 89.

6. Указ Президента України «Про Стратегію національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016-2020 роки» від 13.10.2015 №580/2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.kadrovik01.com.ua/regulations/8450/474470/>.

7. Ушинський К. Про народність у громадському вихованні / К. Ушинський // Вибрані педагогічні твори : в 2 т. – К., 1982. – Т. 1. – С. 99.

Дата надходження до редакції: 25.09.2018 р.

УДК 378.015.311:005.322]:378.014.623

Ірина МАЗУРОК,
*старший викладач, викладач фортепіано
Луцького педагогічного коледжу*

Любов СТОЛЯРЧУК,
*викладач-методист, викладач фортепіано
Луцького педагогічного коледжу*

РОЛЬ КУРАТОРА В КОНТЕКСТІ ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ ВИХОВАННЯ СТУДЕНТІВ

У статті проаналізовано сутність особистісно орієнтованої технології виховання студентів як основи гуманізації освіти. Окреслено роль куратора академічної групи в межах нового підходу до особистості здобувача освіти. Розглянуто якості викладача та педагогічні аспекти, які необхідно врахувати задля дієвого діалогу із сучасним вихованцем.

Ключові слова: куратор, студент, освітній процес, особистісно орієнтована технологія виховання, покоління Z.

В статті проаналізована сутність особистісно орієнтованої технології виховання студентів як основи гуманізації освіти. Окреслено роль куратора академічної групи в межах нового підходу до особистості здобувача освіти. Розглянуто якості викладача та педагогічні аспекти, які необхідно врахувати задля дієвого діалогу із сучасним вихованцем.

Ключевые слова: куратор, студент, образовательный процесс, личностно ориентированная технология воспитания, поколение Z.

The article analyzes the essence of personally oriented technology of education of students as the basis of humanization of education. The role of curator of the academic group in the framework of the new approach to the personality of the applicant of education is outlined. It is emphasized on the qualities of the teacher and the

pedagogical aspects that should be taken into account for the purpose of effective dialogue with the modern student.

Key words: curator, student, educational process, personally oriented technology of education, generation Z.

Постановка проблеми. Куратор – це викладач, який виконує функції, подібні до класного керівника, однак відрізняється насамперед тим, що здебільшого його вихованцями є вже не діти, а дорослі люди, які мають на меті вступ до закладу вищої освіти. Мотивація студента відрізняється від мотивації учня, тому куратор – це не той, хто повчає, дає настанови, а той, хто спрямовує, пояснює незрозумілі речі, допомагає з'ясувати, радить, куди звернутися з тих чи інших питань.

Основа створення оптимального середовища в закладі освіти – це особистісно орієнтоване навчання і виховання. Освітнє середовище постає тим соціальним простором, в якому здійснюється як навчальна діяльність молодшої людини, так і спілкування з оточуючими, взаємодія та рефлексія.

Історія освіти на чільне місце в означених діях ставить кураторів академічних груп – своєрідних «адвокатів» студента, які мають дещо спростити і водночас урізноманітнити час перебування молодшої людини в закладі освіти. Важливо зрозуміти, чи варіює роль куратора в слід за зміною підходів до виховання і чи доцільно це? Актуальність дослідження посилюється поточними реформаторськими віяннями у сфері освіти, в межах яких окреслено питання підлягатиме обговоренню.

Аналіз наукових досліджень і публікацій. Питання ролі і місця куратора, його організаційна та виховна робота в студентській групі певною мірою висвітлена в напрацюваннях Р. Абдулова, С. Вітвицької, Л. Ковінько, С. Романової. Діяльність куратора, що спрямована на формування особистості студента, предметно досліджена Н. Авдєєвою, І. Бехом, М. Гриньовою, І. Ісаєвим, В. Кобільченко, А. Лозенко. Попри зростання інтересу до проблематики аналіз літератури свідчить, що питання організації роботи куратора студентської групи не знайшло належного відображення в дослідженнях сьогодення. Недостатньо вивченим лишається й аспект особистісно орієнтованого підходу до виховання студентів.

Мета статті – з'ясувати роль куратора академічної групи у процесі реалізації особистісно орієнтованої технології виховання студентів.

Виклад основного матеріалу. Особистісно орієнтований підхід визначає зміни схеми взаємодії викладача і студента. Замість ситуацій, де викладач є суб'єктом впливу і керування, а студент – об'єктом, необхідно реалізовувати схему суб'єкт-суб'єктного партнерського співробітництва викладача і студентів в організованому викладачем спільному процесі.

Особистісно орієнтований підхід ґрунтується на особистості молодої людини, її самобутності, самоцінності, тобто визнає студента головною фігурою всього освітнього процесу. Визначаючи мету і завдання особистісно орієнтованого виховання, зазначимо, що це процес психолого-педагогічної допомоги людині в становленні її «суб'єктивності, культурної ідентифікації, соціалізації, життєвому самовизначенні» [8, с. 38].

І. Бех до засад особистісно орієнтованого підходу відніс:

- формування в молодій людини особистісних цінностей, які спроможні виконувати функцію критерію для орієнтації індивіда у світі;

- усвідомлення вихованцем себе як особистості, можливість вільного й відповідального самовираження;

- співпрацю педагога і студента в єдиному емоційно-чуттєвому діапазоні, що запобігає психічному напруженню як результату переживання небезпеки від недієкатного вторгнення дорослого в інший світ [1].

Підписання Україною у 2005 році Болонської декларації висунуло до вищої школи низку важливих завдань. Запровадження кредитно-модульної системи організації освітнього процесу зумовило посилення інтенсивності навчання студентів, зростання їх самостійної та індивідуальної роботи, пошуків наукової діяльності. Як свідчать дослідження, це певною мірою відображається на самопочутті студентів, посилює тривожність, створює стресові ситуації, призводить до інших негативних психічних станів. Запобігти цьому можна завдяки вмідлому управлінню на різних рівнях закладу вищої освіти [4, с. 3-4].

Інститут кураторів є управлінською ланкою, яка взаємодіє з іншими в системі позааудиторної виховної роботи і забезпечує її організацію на рівні студентської академічної групи [3, с. 92]. Основна функція кураторів – створення умов для самоактуалізації й самореалізації студента в навчальній діяльності, колективі та соціальному житті. Дієва участь куратора в освітньому процесі відіграє головну роль у формуванні професійно-моральної культури студента та його самоосвіті [7, с. 219].

Швидкий обмін інформації в суспільстві призводить до виникнення нових технологій виховання молоді, яка повинна готуватися до вирішення нових завдань [9, с. 109]. Викладач усвідомлює, що мета освіти сьогодення – інтелектуальний і фізичний розвиток особистості. Педагогічна наука шляхом досягнення цієї мети визначає упровадження особистісно орієнтованого підходу, у центрі якого знаходиться студент – його мотиви, цілі, неповторний психологічний склад. Зважаючи на інтереси студента, його знання і вміння та керуючись розвитком особистості, викладач коригує освітній процес.

Особистісно орієнтований підхід передбачає постановку і вирішення завдань самими студентами. При цьому педагогові необхідно визначити номенклатуру та обсяг дій, їх ієрархію, надати орієнтовну основу та алгоритм виконання, озброїти студентів узагальненими засобами і прийомами. Тобто викладач постає лише організатором соціального виховного середовища, регулятором і контролером його взаємодії.

На перший погляд, подібна співпраця не передбачає гострих кутів, однак варто звернути увагу на постані сучасного студента. Відповідно до теорії покоління осіб, що народилися після 2000 року, називають «поколінням Z» або «центеніалами». Певною мірою вони – «інопланетяни», які шокують батьків своєю поведінкою та висловлюваннями. Водночас центеніали вільні від упереджень, займаються тим, що подобається, винаходять, творять і сміливо захищають власний простір. Слід визнати, покоління Z суттєво різниться з попереднім, що жило здебільшого за ustalеними зразками, нормами і рамками.

Поява нової генерації призводить до корегування й освітянського сектора. Завдання сучасного викладача – не калькоподібно повчати, а мимоволі допомогти студенту розібратися в усьому й зробити не нав'язані збоку, а власні висновки. Недарма ж поняття «*куратор*» походить від латинського «*curator*» й дослівно перекладається як «*піклуюсь*» [9, с. 110].

Окрім того, за ідеєю особистісно орієнтованої технології людина (вихованець) розглядається не як істота, яка виконує певні психологічні закономірності, а як творча особистість, здатна не тільки здійснювати, а й порушувати ці закономірності, розвивати та створювати нові.

В означеному контексті М. Гриньова одним із базових елементів успішної співпраці куратора зі студентом XXI століття називає висловлення своїх почуттів від результатів діяльності за допомогою таких слів: «Я відчуваю...» (теплоту на серці, ентузіазм, надзвичайне задоволення, гордість, піднесення, натхнення); «Маю задоволення...» («Гарна робота!», «Це переконаливо!», «Відмінно!», «Чудово!», «Разуче!», «Це краще, ніж будь-якого іншого разу!», «Ефектно!», «Гарно придумано!», «Оригінально!», «Бачиш, які в тебе здібності!», «Я знав/ла, що ти можеш це зробити!», «Бачиш, ти сам/а впорався/лася!», «Ти на правильному шляху!», «Це на найвищому рівні!», «Із тебе можна брати приклад!», «Цим можна пишатися!»), «Вважай, що ти здолав/ла нову висоту!» тощо [5]. Потреба в таких засобах пояснюється значною емоційністю центеніалів та бажанням отримувати швидке зворотне враження від результатів своєї роботи.

Погоджуємося із визначенням С. Кучина, що куратор академічної групи – це посадова особа з педагогічного колективу, на яку покладено обов'язки щодо сприяння становленню студента як соціально

активного, високоморального, кваліфікованого та всебічно розвиненого громадянина [6]. Із цим впоратись лише той куратор, який володіє певними характеристиками. Інтегрувавши думки науковців, виокремимо основні якості, які повинен мати куратор, аби впоратися із запитам сучасного вихованця:

- стійкість до стресу як здатність протистояти негативним емоційним впливам, що викликають високу психічну напругу. Безперечно, робота з людьми непроста і завжди містить у собі стресовий фактор, тому завдання куратора – виважений підхід до вирішення проблематичних питань у колективі;

- морально-етичні якості: чесність, порядність, принциповість, обов'язковість, дотримання свого слова, самокритичність, гуманність, справедливість, цілеспрямованість, альтруїзм, бездоганна моральність, енергійність, оптимістичність, вимогливість до себе та інших, почуття гумору;

- толерантність, що вкрай важлива у час, коли світ і суспільство досить різноманітні, оскільки трансформується ставлення до сексуальних меншин, расових та національних відмінностей, а від позиції куратора щодо означених питань значною мірою залежить і позиція його підопічних;

- підприємницькі якості: уміння передбачати і швидко оцінювати ситуацію; отримувати максимум позитивного для групи результату при мінімумі затрачених ресурсів і зусиль; здатність максимально використовувати можливості, створені закладом освіти; вміння долучати студентів до соціальних ініціатив, громадських організацій, що загалом формує позитивну репутацію студента [10, с. 5-7].

Разом із вищеозначеним варто враховувати і те, що куратор – неповторна особистість, тому, звичайно, кожен шукає і знаходить власний стиль роботи. Цей стиль визначається зокрема віком – викладач-початківець працюватиме і спілкуватиметься зі студентами інакше, ніж викладач, що має великий досвід роботи. Куратор-жінка ймовірно більше тяжитиме до опіки, особливе значення приділятиме емоційній насиченості взаємин куратора, групи та студентів, тоді як чоловік частіше звертатиме увагу на зовнішні, більш формальні показники діяльності окремих студентів та групи в цілому. Різнитимуться також стиль та ефективність роботи куратора залежно від його самооцінки, рівня загальної та психологічної культури, комунікативної компетенції [2, с. 62]. Усі ці параметри зумовлюють модель діяльності куратора, його соціальну роль.

Попри специфіку і недостатню вивченість поведінки нового покоління, наявність різноманітних стилів роботи кураторів, ефективна взаємодія між ними все ж можлива. Дослідники погоджуються, що, застосовуючи особистісно орієнтовані технології виховання, кураторам слід враховувати такі ключові аспекти:

- біологічний: освітній процес – природовідповідний і враховує вікові та індивідуальні особливості студентів. Процес сприйняття інформації є низкою фізико-хімічних та біохімічних процесів в організмі, що залежать від зовнішніх впливів, психоемоційного стану особистості, її здоров'я;

- психологічний: перебування в закладі освіти – це час, коли людина аналізує себе, намагається зрозуміти свої особливості, розмірковує над своїм ставленням до життя, намагається обґрунтувати себе, краще укорінити систему власних життєвих орієнтирів,

від чогось у собі назавжди відмовитися, а в чомусь – ще більше утвердитися;

- педагогічний: труднощі у навчанні часто деморалізують і негативно відображаються на особистості. Неуспішність може призвести до ізоляції та виникнення відрази до закладу освіти. У зв'язку з цим куратору потрібно створювати умови для переживання студентом успіху і пов'язаних із ним позитивних емоцій;

- соціальний: у наш час уседозволеності засобами масової інформації, зокрема мережею Інтернет, формується сексуальна розбещеність, терпимість до вбивства, девальвація цінності життя людини. Саме куратор повинен стати носієм і запроваджувачем моральних принципів у свідомості вихованців [5].

Погоджуємося із твердженням про те, що сутність особистісно орієнтованої технології в діяльності куратора академічної групи чітко висловлена в категоричному імперативі І. Канта: «Дій так, щоб ти ніколи не ставився до людей тільки як до засобу, а завжди – як до мети; поведься так, щоб максими, якими керується твоя воля, могли б стати принципами загального законодавства (тобто були визнані всіма)».

Висновки. Кураторство – найбільш творча і кропітка діяльність педагога. Вона спрямована на вирішення вагомого завдання закладу вищої освіти – сприяти становленню суспільної позиції та моральному самовизначенню студента. Ця місія подвоюється в контексті гуманізації освітнього процесу, що передбачає насамперед розвиток здібностей особистості. Реалізація вищеозначеного неможлива без запровадження особистісно орієнтованого виховання, кінцевою метою якого є усвідомлення вихованцем себе як особистості, можливості вільного й відповідального самовираження. Роль куратора академічної групи щодо цього закладена у врахуванні біологічної, психологічної, педагогічної та соціальної граней співпраці зі студентами наших днів. Неодмінними елементами ефективного двостороннього діалогу вважаємо особисті та професійні якості викладача. Крім того, слід усвідомити: у третьому тисячолітті під впливом темпів суспільного розвитку з'явився студент нового покоління, який потребує універсального, стрімкого і мобільного шефства в особі куратора академічної групи.

Перспективи подальших наукових розвідок вбачаємо в розкритті актуальності й особливостей громадянського виховання студентів крізь співпрацю з наставником (куратором) академічної групи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бех І. Д. Авторський семінар «Особистісно орієнтоване виховання – стратегія розвитку сучасної освіти в Україні» / І. Д. Бех // Відкритий урок. – 2000–2001. – С. 13–20.
2. Буяльська Т. Б. Робота кураторів академічних груп у вищому навчальному закладі : методичний посібник / Т. Б. Буяльська, М. Д. Прищак, Л. А. Мацко. – Вінниця : ВНТУ, 2010. – 154 с.
3. Васильєва М. Роль та значення куратора в організації виховної роботи у вищій школі / М. Васильєва // Проблеми інженерно-педагогічної освіти. – 2014. – № 42–43. – С. 92–96.
4. Галус О. М. Педагогічне управління адаптацією майбутніх учителів у системі ступеневої освіти : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора пед. наук / О. М. Галус. – Київ, 2009. – 50 с.

5. Гриньова М. Особистісно орієнтована технологія навчання та виховання [Електронний ресурс] / М. Гриньова // Інтернет-методрада як інструмент відкритого ефективного співробітництва з проблем методики викладання у ВНЗ I–II рівнів акредитації. – 2014. – С. 11–15. – Режим доступу : <http://acur.poltava.ua/wpcontent/uploads/2015/03/GrinovaM.pdf>.

6. Кучин С. П. Удосконалення реалізації виховної функції інституту кураторства як пріоритет упровадження механізмів державного регулювання у сфері освіти [Електронний ресурс] / С. П. Кучин // Державне управління: удосконалення та розвиток. – 2017. – № 1. – Режим доступу : <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1023>.

7. Ніколаєвський М. В. Особливості функціонування інституту кураторства у новітніх умовах навчально-виховного процесу у вищій школі / М. В. Ніколаєвський, Т. В. Борисенко, С. О. Кульов //

Управління в освіті : зб. матеріалів V Міжнар. наук.-практ. конф. (Львів, 14–16 квітня 2011 року) / Інститут інноваційних технологій і змісту освіти. – Львів, 2011. – С. 218–219.

8. Освітні технології : навчально-методичний посібник / О. М. Пехота, А. З. Кіктенко, О. М. Любарська. – К. : А.С.К., 2002. – 255 с.

9. Стешенко Б. В. Витоки виникнення та становлення понять «куратор» і «куратор академічної групи» / Б. В. Стешенко // Проблеми трудової і професійної підготовки. – Слов'янськ, 2012. – Вип. 17. – Т. 4. – С. 109–117.

10. Церклевич В. С. На допомогу куратору академічної групи : інформаційно-методичний посібник / В. С. Церклевич, Ю. М. Кирилюк. – Хмельницький : ХКТЕІ, 2015. – 112 с.

Дата надходження до редакції: 20.07.2018 р.